List 22. **NOVICE** Tečaj XXVIII.

gospodarske, obrtniške in narodne

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 80 kr., za četrt leta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 1. junija 1870.

Gospodarske stvari.

O stroških, ki jih gospodar ima pri zemljiških pridelkih.

Spisal Lovro Pintar.

I. Splošne misli o stroških za pridobitev zemljiških pridelkov.

Poslúh gospodarji! Čas se bliža, da bojo okrajne komisije začele svoje važno delo, ter bodo vrednost zemlje cenile in tako skušale davke primerno in pravično vravnati.

Slehern, komur je blagor naše z davki tako silno in neprimerno obložene kranjske, in tudi nekterih drugih slovenskih dežel — resnično pri srcu, naj si po svoji moči prizadeva, da se krivična butara gruntnih davkov od nas odvrne. Cesarska vlada sama je spoznala, da smo Kranjci od leta 1844. pa do zdaj vsaj za 3 milijone davka več plačali, kakor bi ga bili v primeri z druzimi deželami dolžni plačati; sploh pa se misli, da smo ga za 4 do 6 milijonov več plačali.

To je pretežka butara, presilna krivica! Cenilci! pazite, da se ta krivica odpravi iz naše dežele in se nam le taka butara gruntnih davkov naloži, kakoršna se bode drugim deželam naložila.

V svojem štatističnem sestavku v „Novicah“ v 14. listu 1) sem dokazal, da so tri reči posebno krive, da je na našo kranjsko deželo taka neprimerna teža gruntnih davkov padla, in sicer te-le, da 1) cena pridelkov je bila pri nas veliko više postavljena kakor drugod, 2) da sirovi pridelek je bil preobilno zarajtan, in 3) da stroški za pridobitev zemljiških pridelkov, ki jih ima gospodar, bili so niže cenjeni kakor po mnogoterih drugih deželah. Iz teh treh zmot se izhaja milijonska nesreča kranjske dežele in v teh 3 točkah leží zdravilo za našo bolezen.

V tem sestavku bodem poslednjo točko bolj na tanko ogledal.

Med stroške za pridobitev zemljiških pridelkov (Kostenaufwand) se po postavi za uravnavo zemljiških davkov šteje vse, kar se v posamesnih krajih potrebuje, da se pridelek do konca pridela. To je: seme, gnoj, vsa dela, obraba (obnucanje) mnogoterega kmetijskega orodja itd.

Kedar se bode iskal čisti dohodek za en oral (joh) mnogih zemelj, bode se morala vrednost vseh teh reči od surovega zneska odšteti, in kar bode ostalo, to še le je čisti dohodek, pa tudi številka ali tarifa kakega klasú.

Te reči pa se morajo pri vseh osmerih klasih v mislih imeti, ker je znano, da so različni po lastnosti zemlje in kraja. Na primer: na slabo njivo se mora gostejše sejati, toraj se mora od pridelka več za seme odrajtati; na kamniti, zeló peskasti zemlji ali težki ilovici orodje (plug, brana) bolj trpí ali se bolj obnuca kakor na lahki puhlici. Tudi delo se ravná po posamesnih krajih. Mi Kranjci moramo vsako in nekatere še po dvakrat pleti. Po boljših deželah se nič ne pleve. In koliko dela imamo zato, ker moremo kozolce ali stogove imeti, kterih druge dežele nimajo.

V prvem načrtu postave za uravnavo zemljiških davkov, ktera je deželnim odborom po vladi predložena, so bila vsa kmetijska dela našteta in ravno to je hotel storiti tudi davkovski odbor državnega zbora, pa pokazalo se je, da skoraj ni mogoče vseh del našteti, ki so v mnogoterih krajih v navadi. Zato se je sklenilo, naj vsaka okrajna komisija sama skrbí, da bo vsa v svojem okraji navadna dela med stroške djala. Ravno tako je državnega zbora davkovski odbor rekel, da se mora vrednost gnoja tudi med stroške šteti, čemur je tudi minister dr. Brestel pritrdil. Da pa postava gnoja ne imenuje, pride od tod, ker je vsakoršne obdelovanjske stroške odločevati, po postavi okrajnim komisijam oblast izročena. Dr. Wintersberg v svoji razlagi postave za uravnavo zemljiških davkov, ktero je vlada tudi našim županom razdelila in iz ktere so tudi „Novice“ svojim bralcem nekaj povedale, se tudi moti, če misli, da se gnoj navadno med stroške ne more vrajtovati, in sicer zato ne, ker se tudi slama v pridelek ne vrajta. Taka je bila pri poslednji cenitvi zemljišč, tako pa zdaj ne bo. Zdaj se bo med pridelke štela tudi slama in se mora po volji državne postave med stroške šteti tudi vsake sorte gnojnina, na pr. živinski gnoj, pepel, gips itd.

II. Stroški za pridobitev zemljiških pridelkov na drobno.

Kdor je kdaj imel s cenitevjo zemlje kaj opraviti, moral si je posebno prizadevati, da je izvedel, koliko je treba živinskih in človeških dnin (taberhov), da se vseje, izredí in spravi pridelek enega orala oziroma na mnoga žita in sadeža. V nobenih kmetijskih bukvah te rečí nisem bolj na tanko zapisane najdel, kakor v kmetijskih bukvah profesorja dr. Hlubeka. On je pisal svoje bukve po svojih lastnih in po skušnjah najbolj učenih kmetovalcev poslednjih sto let. Toraj bojo njegova naznanila gotovo veliko veljavo imela v očeh vseh izurjenih kmetovalcev. Jaz jih bom po vrsti načrtal in svojo opombo le tam pristavil, kjer mislim, da se z našo deželo ne vjemajo. Tudi bom pristavljal, koliko se po dr. Hlubek-ovih mislih kakega žita na en oral mora posejati.

A. Število živinskih in človeških dnin (taberhov) pri raznih žitih in druzih sadežih.

Delo pri enem oralu pšenice znaša po dr. Hlubekovih skušnjah 10 živinskih in 28 človeških dnin ali taberhov. Opomniti moram, da se morajo dnine za plečvo in opravilo v stogove še pridjati in to se mora storiti tudi pri drugih žitih. — Semena je treba za en oral 3 vagane ali 6 mernikov. Na tacih krajih, kjer rado pozebe ali spomladi navadno srež trga, ga je treba od 6 do 8 mernikov.

Delo pri enem oralu ozimne rží znaša 10 živinskih in 25 človeških taberhov. — Semena je treba od 2 do 4 vaganov. Navadno se rží eno stvarco več poseje kakor pšenice.

Enega orala ječmena potrebuje 10 živinskih in 20 človeških dnin, poseje pa se ječmena od $2\frac{1}{2}$ do 5 vaganov na oral, 5 vaganov pa vendar le malokje.

Ravno toliko dela dá tudi oves, kterega se do $5\frac{1}{2}$ vaganov na oral poseje.

Prosó pa dá več dela. Ono potrebuje 15 živinskih in 30 človeških dnin za obdelovanje enega orala. Kjer se prosó dvakrat pleve in z nogami mane, je 30 dnin še veliko premalo. Poseje se prosá $\frac{1}{4}$ do $\frac{1}{2}$ vagana ali en mernik na oral.

Turšice se posadí na oral $\frac{1}{2}$ do $\frac{3}{4}$ vagana in dnin je treba živinskih 20, človeških pa 63.

Za obdelovanje enega orala graha je treba 10 živinskih in 18 človeških dnin, semena pa $1\frac{1}{2}$ do $2\frac{1}{2}$ vagana.

Bob potrebuje posajen na enem oralu 13 živinskih in 25 človeških dnin, semena pa $2\frac{1}{2}$ do 3 vaganov.

Ajde se poseje na oral $1\frac{1}{2}$ do 2 vagana in delo znaša 10 živinskih in 10 človeških dnin. Kjer imajo kozolce, pa več.

Lanú se seje na oral 2 ali celó do 5 vaganov in se potrebuje 46 živinskih in 127 človeških dnin; 2 vagana lanénega semena za oral je na Kranjskem povsod premalo. Navadno ga posejemo 7 do 8 mernikov na en oral.

Navadne detelje se na oral poseje 20 do 30 funtov. Navadno je na mero posejemo 6 bokalov (firkeljnov) na oral. Oral detelje se opravi s 6 živinskimi in s 15 človeškimi dninami.

Krompirja se posadí na oral 20 do 40 vaganov. Delo vzame 23 živinskih in 28 človeških taberhov. Ako se z rokami sadí, okopuje osipa in koplje, treba je najmanj še enkrat toliko človeških taberhov.

Repe se poseje na oral 5 do 6 funtov; živinskih taberhov je treba 15, človeških pa 25, al človeških je veliko veliko premalo, ker se mora dvakrat pleti, in se ruje, kedar so že dnevi kratki, mrzli in grdi.

Krompirja se seje 6 funtov na oral. Kjer je zemlja pešena in lahka, se ga poseje več, ker nerad zelení. Dela vzame toliko kakor repa, pa še skor več.

B. Delo na travnikih.

Navadno se rajta, da izurjen kosec na lepi ravni zemlji pokosí na dan pol orala do tričetrt orala. Navaden senosek pa ne pokosí čez pol orala, po bregovih in gorah večkrat še četrt orala komaj pokosí, in ženska ga zgrabi in posuší komaj polovico kakor na ravnem. Zato imajo senožeti (Bergwiesen) tako malo vrednost. Vrh tega mora gospodar delavcem na senožetih še posebno dobro z jedili streči, ako jih hoče dobiti. Košnja na senožetih je kakor somenj. Navadno se rajta na 8 centov sená ena grabljevka na lepem ravnem svetu. Ako je ugodno vreme, je senó drugi dan suho; po bregovih senožetih se potrebujete za 8 centov sená saj dve grabljevki pa ste še komaj dosti. Za 8 centov otave tudi na lepem svetu ena grabljevka zadostuje.

C. Gozdi (borští).

Dr. Hlubek pravi, da je na 2000 oralov gozda (boršta) treba enega borštnarja in pa enega pomagača. Letni stroški za oral znašajo na Avstrijskem 30 do 40 krajc. starega denarja. — Na Kranjskem pa se dozdaj nikakoršni stroški niso odbijali od surovega prihodka. Prihodnjič se to ne sme več zgoditi.

Najpripravnejša in najpriprostejša gnojišča.

(Konec.)

Kako se naredí najpripravniše gnojišče, hočemo pokazati dva izgleda v podobah.*)

Prvi izgled.

Podoba 1.

Ta kaže črtež gnojišča, 66 čevljev dolzega in 30 čevljev širocega (za gnoj od 12 volov, 8 krav in 2 konj k večemu $4\frac{1}{2}$ čevlje visoko nakidan). — Od plani spredaj pri *c* dno polagoma nazaj visi skoro $\frac{2}{3}$ palca na čevelj; pri *d* je gnojničina jama 6 štirjaških čevljev z leseno pumpo; od levega in desnega kraja dno visi za $\frac{1}{3}$ palca na čevelj. Sredi je hodišče, 6 čevljev široko, ktero gnojišče prav za prav delí v dva razdelka; zadej pri *d* je pokrit jarek kanal, zidan z opeko) iz hleva napeljan v gnojiščino jamo, njegovo dno je pomosteno (s tlakom), gnojničina jama obzidana, in gnojišče ob treh straneh, namreč zadej, na levo in desno obzidano z nizkim zidom iz kamena ali opeke, spredej pa jarek (graben), ki odpeljava dežnico.

Podoba 2.

kaže prerez po dolgosti zadej, in

Podoba 3.

poprečni prerez v sredi.

Drugi izgled.

Podoba 4.

Ako se ti gnojišče, napravljeno po prvem izgledu, ne zdi ugodno, lahko si izbereš drugi izgled in gnojišče narediš po podobi 4.

Ona pred očí stavi črtež v štirjaku (kvadratu). Zemlja se izkoplje tako, da dno od vseh štirih straní, proti sredi visí $\frac{2}{3}$ palca na čevelj; v sredi pa je štirjaška ali okrogla gnojničina jama z gnojničino pumpo, okoli 6 štirjaških čevljev velika; od ene straní je pokrit jarek (kanal) iz hleva napeljan v gnojničino jamo. Krog gnojišča (*a*, *b*) je jarek (graben), da odpeljuje dežnico. Dno je pomosteno s tlakom, gnojničina jama zidana.

Podoba 5.

kaže poprečni prerez tega gnojišča.

Gnoj se najprej navozi na prvi, potem na drugi in potem na tretji razdelek. Med tem, ko se gnoj vozi na četrti razdelek, rabi se oni, ki je na prvem razdelku in tako en oddelek vedno prazen ostane.

V obojem izglednem gnojišču v gnojničini jami stojí lahko prenesljiva lesena pumpa, s ktero se gnojnica kviško goni, da se ž njo ali poliva gnojni kup (to se dá storiti tudi z napeljanimi žlebovi), ali da se, kar je je odveč, izvleče v gnojničine sode, v kterih se koj izvozi.

Podoba 6.

kaže prenesljivo

gnojničino pumpo,

kakoršna je videti od spredaj,

---

*) Današnjemu listu so priložene podobe „Gnojišč“.

podoba 7.

pa kaže njen prerez po dolgosti.

Dva moža jo brez truda neseta, kamor hočeta. Lahko se toraj tudi prenese v hlev, v kterem so posebne gnojiščine jame. *)

Da se ne zamašé sesalne luknjice, zato se spodaj ondi, kjer je sitice (prevrtana železna plošča, pleh) *E* v podobi 6. in 7. pribito, pritrdi spleten košek. Zaklopnica (ventil) in škornja ste v 6. podobi usnjena, *B* pa je navadna železna pušica, kakoršna je pri drugih cevéh.

Drugačne gnojničine pumpe kažete podobi 8. in 9. Poslednja je izvrstna v tem, da se ž njo dá gnojni kup poškropiti v podobi dežja.

Podoba 10.

kaže prav ročno tačko (taljigo) s tružico za izvažanje gnoja.

Podoba 11.

tačko (taljiga) s čubrom za odpeljevanje gnojnice,

Podoba 12.

prav pripravno in ročno gnojno kopačo,

Podoba 13.

samski voziček za razpeljavanje gnojnice; iz sodca gnojnica po šopu slamnatih bilk teče in škropi.

Mali posestniki, ki si sedaj tudi z malimi stroški ne morejo napraviti boljša gnojišča, naj si jih naredé

po 14. in 15. podobi.

To in uno gnojnišče si kmet lahko sam napravi. Takim gnojiščem se pa ne prisodi denarna podpora.

Kdor si hoče vse zidano gnojišče napraviti, ta naj se ravná po 15. podobi, ki kaže njegov poprečni presek.

Gnoj, ki se v nizkih tružicah izvozi iz hleva, mora se lega na lego $4^1/_2$ čevlja visoko skrbno razgrniti in dobro potlačiti. Med lege čevelj visoke, naj se natrese zemlje za dlan na debelo, ker se ne-le ž njo zvežejo hlapljivi snovi, ampak se tudi nerazvezljivi delci zemlje razvežejo in postanejo mineraličen gnoj.

Kjer je mavec (gips) po ceni dobiti, kakor na pr. na Gorenskem, ondi je velike koristi, če se gnoj nekoliko potrese ž njim, ker veže (pridržuje) amonijak, jako važen živež rastlinam, čegar hlapenje se razodeva po skelečem svojem duhu (smradu). Neprecenljive koristi je mavec tudi, če se potresa v smrdljivih hlevih.

Če hočeš, da ti iz gnojničine jame ne uide prav nič tečnega gnojila, treba je, da od časa do časa va-njo vržeš nekoliko ali v prah stolčenega mavca ali stanjšane žveplene kisline ali železnega (zelenega) vitrijola.

Sklep.

Naj odgovorimo še na to-le vprašanje: „Ali naj se konjski in goveji gnoj vkupaj mečeta na gnojišče, ali vsak na poseben kup?

Predno damo odgovor na to vprašanje, naj nekoliko povemo o lastnostih živalskega gnoja.

Konjski gnoj se izmed vseh najrajši razveže, daje največ gorkote, ter ima v sebi mnogo amonijaka; zato je dober zlasti za mrzlo in trdo zemljo; žitnim plemenom, zlasti v rahli zemlji in celó sam pa je škodljiv.

Goveji gnoj se le počasi razvezuje, daje malo amonijaka in gorkote, ima izmed vseh gnojev največ vlage (mokrote) v sebi ter je po vseh skušnjah rastlinam in trtam najkoristnejši.

Svinjski gnoj razvezuje se le jako počasi ter ne daje niti mnogo gorkote niti ima mnogo amonijaka v sebi.

Ovčji in kozji gnoj ima izmed vseh gnojev v sebi največ amonijaka, zato je najboljše, da se ž njim gnojí takim rastlinam, ki za vspešno rast potrebujejo mnogo gnjilca, na pr. korenstvo, okopavine sploh in oljnate rastline.

Ozir rabe gnoja je pred vsem gledati na to, kakošna je zemlja, ki se ima gnojiti.

Kmetovalec, ki ima v svojih njivah in senožetih različno zemljo, lahko in težko, mora na vsak način konjski gnoj ločiti od govejega ter na njive s težko, trdo, mrzlo zemljo izvoziti več vročega konjskega gnoja, govejega pa na lahko, rahlo in peščeno zemljo. Kmetovalcu pa, ki ima na svojem polji enako zemljo, toraj ali samo težko ali samo lahko, ne ostane nič druzega, kakor da ves gnoj zmeša. Toda on mora, ako hoče, da zboljša svojo zemljo — in to morda hoče vsak kmetovalec — z gnojem ravnati tako, da se tudi prileže zemlji.

On, ki ima na pr. samo težak svet, mora si preskrbeti bolj rahlega slamnatega gnoja, toraj ne sme skopovati z nastilom, ter ne pustiti, da bi mu gnoj na gnojišču ležal dotlé, da se mu popolnoma zmastí. Kdor pa mora samo z rahlo zemljo ukvarjati se, ta najboljše storí, ako pustí, da se mu gnoj prav zmastí.

Gnoj na njive vôzi ravno pred oranjem. Cele tedne ali celó čez zimo in še celó v majhenih kupčekih gnoj pustiti ležati na njivi, velika je napaka. Če so gospodarske razmere take, da mora gnoj prej izvožen biti na njivo, izvozi ga na velik kup, kterega pa potem na debelo pokrij z zemljo.

Gnoj 2 do 3 palce globoko podoravaj ter skrbi, da ti ves pride v zemljo. Gnoj, ki povsod gleda iz zemlje, ali sèm ter tje leží na rahli prsti, priča je slabega gospodarstva in zanikernega kmetovalca.

Véliki zbor družbe kmetijske kranjske.

(Dalje in konec.)

Dr. Jan. Ahačič poroča v imenu glavnega odbora o potrebi, da se na postavni poti v okom pride brezvestnemu in brezpravnemu početju takih gospodarjev, kterih posestvo se ima po eksekuciji prodati in kteri včasih vse, kar koli se le premakniti dá, v zadnjem hipu od hiše in posestva vzamejo ali poprodajo, bodi si cegel na strehi, zemlja na njivi itd. Po taki razuzdanosti škodo trpí kmetijstvo in realni kredit. Poročevalec nasvetuje, naj občni zbor sklene, da se glavni odbor obrne do ministerstva pravosodja, notranjih oprav in kmetijstva, da se ali ostro spolnuje postava, če jo imamo, ali da se nova dá za taka početja, ki so očitna goljufija. — O tej zadevi govorijo predsednik pl. Wurzbach, ki potrjuje, da je res, da se včasih, predno kako posestvo pride na boben, pohištvo in posestvo tako oropa, da je groza; — dr. Costa, vitez Gutmansthal in Fr. Schollmajer, in enoglasno obveljá glavni predlog poročevalčev.

Za tem poroča odbornik Jož. Seunig o tem, kar je družba kmetijska storila za povzdigo konjereje na Kranjskem. Iz tega poročila se je razvidelo, da je ministerstvo kmetijstva obljubilo precejšen znesek za premije kónj na konjskem sejmu v Ljubljani, 300 gld. za podučne bukvice v domačem jeziku o konjski reji, 500 gold. za enake bukvice v živinoreji sploh Z obojnimi zneski skupaj dala se bode napraviti precej obširna knjiga s podobami. Dr. Jan. Bleiweis je bil naprošen, naj on sestavi tako knjigo.

*

---

*) Taka gnojnična pumpa je videti na posestvu c. k. kmetijske družbe v Ljubljani na spodnjih Poljanah; gosp. Jarec, posestnik v Medvodah, prav po nizki ceni izvršuje naročila na take pumpe. Po narisani podobi jih pa tudi more narejati najpriprostejši tesar na kmetih.

Zdaj govorí dr. Jan. Bleiweis o tem, kako bi si Vipavci z zgodnjim sadjem lahko napravili veliko večo kupčijo z velikim dobičkom. Bog je dal vipavski dolini — je govornik rekel med drugim — tako milo podnebje, da zorí sadje veliko poprej kakor drugej na Kranjskem. To je posebna privilegija Vipavi. Treba le, da sadje ni samo zgodnje, temuč da je tudi žlahno, ali kakor Vipavci pravijo, pitano. Po takem sadju bodo segali ne le Ljubljančanje in Gradčani, temuč tudi Dunajčanje in še daljni ljudjé, saj železnica dela, da zdaj nikamor ni daleč. Že neumrli Vrtovec je to s živo besedo povdarjal v svoji „Vinoreji". Po vsem tem našteva dr. Bleiweis zgodnje žlahne češnje, hruške, breskve in grozdje, kterih naj bi Vipavci prav obilo zasadili in si tako zagotovili vsakoletno gotovo veliko kupčijo. Naposled nasvetuje sledeče: 1) iz zbora današnjega naj še pošlje odprto pismo vsem vipavskim gospodarjem v smislu mojega govora; 2) do podružnice kmetijske v Vipavi naj se pošlje prošnja, da na vso moč dela na izrejo pitanega zgodnjega sadja; 3) predsedstvu prihodnjega tabora vipavskega naj se želja izreče, da na dnevni red stavi govor o pospehu vipavskega trgovstva s sadjem; 4) sadje- in vinorejcem, ki zasadé tacega sadja in grozdja veliko, naj se naklonijo premije v denarjih; 5) prihodnji sadni in vinski šoli na Slapem naj se priporočí izrejevanje tudi tacega zgodnjega sadja in grozdja. — Vsi predlogi so bili enoglasno sprejeti.

Odbornik g. Peter Kozler je v tehtnem govoru razložil potrebo, da bi se vožnina mnogotere živinske klaje na železnici znižala. Dokazavši veliko korist kmetijstvu, ako je živinska klaja dober kup, in da v mnozih fabrikah so ostanki njihovega obrtništva prav dobra klaja, al prevaževanje njeno iz kraja v kraj po železnici je silno drago, stavi naposled predlog: naj se zarad znižanja vožnine družba kmetijska obrne do ministerstva kmetijstva. — Enoglasno se je sprejel predlog.

Gledé na to, da je takrat grof Potocki, ministerstva predsednik, zopet prevzel vodstvo poljedelskega ministerstva, stavi dr. Lovro Toman predlog, naj družba kmetijstva po telegrafični poti mu izrazuje svoj poklon in zaupanje, da se po deželnem zboru sklenjene, deželi naši sila potrebne poljedelske postave kmalu rešijo. — Predlog se je sprejel z vsklikom.

Predlog gozdarja g. Scheyer-a o davku tacih žag, ktere les v svojih gozdih izdelujejo, je bil glavnemu odboru v rešitev izročen.

Naposled je g. Šolmajer, oskrbnik družbenega vrta, pričujoče ude pogostil z mlečno kavo, narejeno z zgoščenim (kondensiranim) mlekom, ki ima to veliko prednost pred drugim mlekom, da se dá ohraniti dolgo časa in prepeljevati v daljne kraje, — tedaj je kupčijstvu posebno pripravno. Kava je bila prav okusna.

S kratkim ogovorom sklene predsednik jako zanimiv zbor ob 3. uri popoldne.

Za kratek čas in poduk.

Mojster skaza.

(Konec.)

Ako se po mestih mojstri-skaze najdejo in se ž njimi taka godí, — o rakova mast! kaj bo pa še le po deželi — po kmetih! Okoli po vaséh je več umnih, ročnih, brhkih in poštenih rokodelcev, kteri se še zeló mestnih ne vstrašijo; vendar število mojstrov-skaz povsod premaguje. Na deželi ni ti treba daleč iti, da bi videl léno zdelane, napak narejene in skažene rečí. Izdelke boš videl večkrat prav iz debelega, brez nikakih primer, da si jih žalosten, da te srcé bolí. — Tukaj je ta močno občotal, zakaj? — pretesno obuvalo ga je zatišalo in hudo oglodalo, da naprej ne more. — Na unem tam-le visé oblačila kakor na drogu; kaj mu neki je? ali hira, se suší ali bo poginil? — o kratko nikar! nameril se je na neumnega krojača ali žnidarja, ki nič ne zastopi. — Ta ti britev nabrusi, da menj reže kakor popred, — uni ti za dobro plačilo konja zakuje, da ga 4 tedne več vpreči ne moreš. Mojster ti klobuk naredí; le enkrat greš ž njim na dež, pa ti je kakor cunja. Zidar spodbije pege izpod mosta, in most se pogrezne. Trdno peč ti lončar obeča, pa trikrat jo zakuriš in že vsa je razkuhana. Kolár ti svoje poštenje in dušo zastavi, da ti bo iz uzorjenega lesá voz napravil; na njega besedo se zaneseš, draže mu ga plačaš in daš ga lepše okovati, pa za tri mesece se špice objužejo in plavajo v mazilu, da, od njega spečan, se sramuješ, jeziš in si prisiljen dati ga prekovati. Kakega imena so vsi taki in enaki rokodelci vredni? in uni, ki vam na vaših hišnih zidovih od zunaj s ceglovo moko trivoglate mamke božje in druge svetnike naredé, kteri s svojo grdobo memogredoče več žalijo kakor mečijo; ali kraški kamnarji, kteri kakor samoúki, na velike kamenene križe nekaj, kakor slečeno žabico (urha) izrežejo, in to ima pomeniti? ne — tukaj ne — nam ni pripuščeno najsvetejšega imena izreči! Ali niso vsi ti mojstri-skaze?

Od kod pa pride, da so rokodelci tako malo prida ali malo koristni? Eni so samouki; od tacih je težko misliti, da bi se bili rokodelstva prav učili, ker niso imeli priložnosti več časa gledati, kako pravi mojstri kako reč ročno, čisto in po pravih merah izdelujejo. O tem, kar umeten rokodelec naredí v dveh urah, se mudí samouk večkrat celi dan, in vendar si dá zaslužek po zamujenem času plačati. Drugi so se učili rokodelstva pri takih, kteri ga sami niso znali; so bili pri njih pogostoma več časa brez dela, in so se ž njimi za uk na najkrajši čas, ki je mogoče bilo, zmenili. Komaj zná otročaj žaganico prežagati, in je še ne prav pooblati, pa že meni, da je mizar in da bi na svojo roko začel delati. — Tudi smetí in zvržki mestnih rokodelstev se po vaséh razpasejo. Leni delavci, kterim ni bilo mar, da bi se bili rokodelstva prav izučili in kteri niso imeli pri nobenem mojstru obstanka, pridejo na deželo; iz prvega se držé prešerno, pa hitro jim srce upade in tako pomnožijo očitno število mojstrov-skaz.

Vsi ti, posebno pa poslednji, ki iz mest pridejo, se sami uverijo, da je kmet zarobljen, da nič ne razume, da je za-nj hitro kaj prav storjeno, in da se dá oslepariti. O neumni, zamazani rokodelci, kako sami sebe slepite! Kmet ni več tako neveden, kakor ga štejete. Kdor je vajen vsako kmetijsko delo ne le samo prav, temuč tudi čisto in lično storiti, ko gré v mesto, vidi lepe, prav narejene in prijetne izdelke, popraša za njih kup, in v tem hipu se prepreča, da mora domá slabo narejene rečí veliko draže plačevati. To ga ogreje, da sklene za naprej gorših rokodelcev si poiskati. Beštri fantje po deželi, kteri se snažno držijo, in ktere mika, tudi spravno nositi se, z bistrim očesom vàdle razložijo, kdo zná oblačilo ali obuvalo najbolj prav narediti. Vsaka novo izmišljena prav in po lepih merah narejena, ali bolj pripravna reč, naj bo orodje, posoda ali karsikoli bodi druzega, se mladim ljudém dopada; večkrat ne dajo ne mirú ne pokoja, dokler stariši tega v hišo ne pripravijo. Kjer se koli na deželi umeten in pošten rokodelec vstavi, so ga ljudje veseli; srečne se štejejo, da so ga dobili. Tudi je začelo število tacih rokodelcev po vaséh čedalje množiti se. In tako je prav; oni imajo zaslužek, ljudje pa čedno in dobro delo!

Dopisi.

Iz Dunaja. (*Ali državni zbor ali ne?*) To je sedaj veliko vprašanje v Avstriji. Nemški Avstrijanci — razen nemških Tirolcev — ga hočejo z vso silo, drugi — nenemški narodi saj večidel ne marajo za-nj. Ko bi nenemški narodi, Slovani in drugi hoteli gospodovati Nemcem, rekli bi: „mi gremo v skupni državni zbor, in ker nas je več kot Nemcev, bodemo Nemce lahko potlačili in mi bomo gospodovali". Al Slovani nočejo gospodje biti Nemcem, zato ne marajo za skupni državni zbor; Slovani hočejo le to, da jim Nemec ni gospodar in da oni njemu niso hlapci. Ker tedaj stvar zdaj tako stojí, da eni hočejo, drugi nočejo v državni zbor, v kterega Magjarov nikdar ni bilo mogoče spraviti, in ker vsaka stranka se trdovratno drží svojega načéla, tedaj sprava med nasprotnima strankama na podlagi skupnega državnega zbora ne bo mogoča. Kaj tedaj početi, da bi brez škode za celo državo, se narodi porazumeli, in da vsak dobí, kar mu po pravici gré, da drug ni drugemu gospodar in nobeden druzemu hlapec? Odgovor na to vprašanje je lahák: za deželne zbore naj se vpeljejo direktne (neposredne) volitve, — za skupne zadeve vseh dežel pa delegacije, v ktere deželni zbori pošiljajo svoje delegate (poslance). Le v tej obliki bi se v Avstriji dala resnična ustavna sistema vpeljati — zunaj te sisteme ni nič druzega mogoče kakor gol absolutizem, ali — kar je še huje — dozdevni ali lažnjivi konstitucijonalizem, kteri po sili manjšino povzdiguje nad večino. — O Beustu se je mnogo govorilo, da omahuje v svojem visokem stališču, in oni, ki so ga pred tremi leti v gostilničnih zdravicah „danico" Avstrije imenovali, zbali so se, da „danica" medlí. Vendar temu še ni podoba, odkar je imenovan za kancelarja reda Marije Terezije. To je naslov velike častí in po njem je grof Beust naslednik onega vélikega državnega kancelarja kneza Kavnica, ki je bil nekdaj tako mogočen, da so ga „voznika Evrope" imenovali. Da bi le Beust Avstrije tako ne zavozil, da vozá ne bode mogoče iz mlake več potegniti! Kar se je saksonski baron naučil, menda avstrijski grof ni pozabil.

Iz Zagreba. — Vsacemu pravemu Hrvatu je pokojni ban Jelačić v milem spominu; 20. dan maja je bil smrtni dan njegov; zato ni čuda, da se je narod pripravljal, slaviti oni dan. Ko pa je policija blagi ta namen zasledila, prepovedala je ostro vse javne slovesnosti pri spominku Jelačićevem, napravila je pa zadušnice za banom v stolni cerkvi 20. maja. Že 19. maja popoldne je bil Jelačićev trg poln pandurov in patrol, v kosarni pa so bili vojaki pripravljeni za strel (dobili so nek 2500 ostrih patrón). In čemu vse to? Samo zato, ker spomin naroda hrvaškega na bana Jelačića je sedanji magjarski vladi hud trn v peti. Vlada, ki na tako slabih nogah stojí, da se bojí veneev, ki se pokladajo na spominek za trojedno kraljevino in Avstrijo mnogozasluženega moža, — ki se bojí narodnih pesem in slavaklicev, naj bi raje preje ko kasneje kopita pobrala, da ne provocira po takem neprevdarjenem postopanji še hujih homatij. In ker so se okoli spominka zbrani častitelji pokojnega Jelačića grozili o brutalnem vedenji pandurov iz žandarjev, prišlo je do tega, da so zasačili nekoliko mladih narodnjakov in jih izročili sodniji. To pa po pravici dela velik nemir v mestu in po vsej deželi, ktera je že do grla sita Rauchovega regimenta. Ali ni stan Avstrije že brez tega zeló mršav, da dodajajo se še take homatije.

Materija 29. maja. —č. — Za 16. in 17. t. m. so bile naznanjene druge občinske volitve namesti po deželni vladi ovrženih unih od 28. in 29. dec. 1869. l. Nadjali smo se, da po tolikem preganjanji dosežemo zaželeno slogo in mir v naši občini, in res! polna te nade se je približala ogromna množina k volilni mizi, da-si so bile čudne reči po našem svetu razglašene, kterih verjeti se je studilo vsakemu. Glas je počil, na priliko, da žandarji bodo stražili na durih kurniku ali golobnjaku podobne sobe, kjer se je zadnja volitev vršila, in da po imenu poklicani volilci bodo smeli samo drug za drugim bližati se volilni mizi, da oddá svoj glas, potem pa brž odlazi. Župan je volilni komisiji stavil ta predlog, a po sreči ga je nazoči g. kapitan zavrnil kot nepostavno silstvo. Dopoldne se je volitev mirno vršila in nadjali smo se, da do zaželenega kraja dospemo. Al občina obrača, župan pa obrne! Popoldne namreč med kosilom in med tem, ko so privrženci „korajžo" pili pri županu Kastelcu, je on ali njegov prijatel poslal nagloma priseženega čuvaja v Golac, „naj pride vsa vas na pomoč, ker se slabo godí." In res pridirja cela čeda Golčanskih volilcev in nevolilcev, ravno ko se je začela volitev nadaljevati; začel je zdaj župan sebi zoperne volilce zavračati s krivičnimi zvijačami njemu ugodne volilce, to je, nekoliko najetih Golčanov, ki so pa dva do tri glase oddali v imenu takih, ki niso bili nazoči! Se vé da še sanjalo se nam ni, da je to mogoče, dokler se ni oglasil nek Golčansk poštenjak, kteremu se je to preveč zdelo. S krepko besedo je ta škandal pred vsem ljudstvom odkril in nesramnega sleparja pri tej priči, tovaršem v srd in sramoto, zavrnil. Nasprotniki so škripali sè zobmi in iskali besedovanja, vedoč, da imajo po županu ali kapitanu poklicane žandarje na pomoč. Al ko jim to ni se posrečilo, začeli so z besedo psovati vsacega, kdor ni trobil v njihov rog. Na to stopi en žandar k volilni mizi, drugi za duri, in začela sta ljudí iz sobe goniti. Vsled tega pa nastane hrup: čemu so tukaj žandarji? ste jih li zato pripeljali seboj, da nas prisilite Kastelca voliti? žandarji nimajo tu nič opraviti, kajti mi smo prišli volit po svoji prosti volji, a ne po kakošni sili! — Prepir je čedalje veči; naposled g. kapitan pobere zapisnike in se umakne vse pustivši na cedilu. Tako se je vse razdrlo in županova želja se je izpolnila, da bode — še par mesecev vojevoljno vladal! — Dodati moram v razjasnilo te dogodbe potreben komentar temu čudnemu postopanju: Gosp. kapitan Klesius očividno pod svojim krilom ima župana Kastelca; nadja se morebiti, da mu pripomore pri volitvah prihodnjih za deželni zbor v to, da dobí glase od naše 6000 duš števajoče občine. Al moti se mož, ako se ziblje v tacih sladkih sanjah!

Iz Sesane 29. maja. (*Telegram „Novicam".*) Tabor izvrstno lep, gospôde veliko, 6000 ljudí, največa navdušenost pri točki o zedinjenji Slovencev; okoličanov mnogo, vreme lepo.

Iz Štanjela na Krasu 25. maja. — Pretekla zima je izbudila zopet en del Krasa iz spanja narodnega. Rodoljubi so namreč ustanovili v naši soseski čitalnico, v kteri se dobivajo vsakovrstni slovenski časniki, ktere tukajšnja mladina, hvala jej! jako rada čita. 18. aprila t. l. se je naša čitalnica jako slovesno odprla, kajti lepo spomladansko vreme je privabilo od vseh krajev tukajšnje okolice rodoljubov mnogo in zanimivi govori, deklamacije, igra in pesmi so lepo povzdignili narodno večernico. Ne moremo si kaj, da bi med drugim ne omenil spoštovanega predsednika g. Antona Hočevarja, vže priletnega starčeka, kteri da-si tudi se je ves čas svoje mladosti moral pečati le s tujimi jezici, vendar lepo v djanji kaže, kako vneto mu je srce za milo domovino in blagor slovenskega naroda. Trdno tedaj stojí Štanjelska čitalnica na podlagi narodnih pravic in narodne omike, in, ako Bog dade, ne

omaja je noben vihar nasprotnikov, naj tudi z največo silo buta v poštene zahteve naroda našega, kteremu ravno čitalnice so pripomočnice za omiko.

Iz Vipavske okolice 20. maja. = (*Kako se nam v davkariji godí.*) V 16. listu „Novic“ sem poročal, kako naš davkarski predstojnik spoštuje slovenski jezik, kako da veleva svojim hlapcem nemške listice na vrata pribijati, ako jih kdo noče sprejeti. Potrebno je povedati častitim bralcem še to, kako plemeniti gospod stroške naklada tukajšnjim kmetom. Konec meseca aprila dobí V. J. iz Goč listič iz davkarije, na kojem se vé da ni druzega poznal nego to, da je zapisano nekaj goldinarjev in krajcarjev. Kakor že navadno, se tudi tukaj kmet ni motil, da tù bo treba kaj plačati, kajti da listič je iz davkarije, to je poznal po rdečem možu, ki mu ga je prinesel. Brez tolmača ugane zopet po kljuki (številki) tudi dan, kterega bo moral plačati. Ne čakaje zadnjega dné pride J. V. že pred v davkarijo, toda ne noter — kajti ravno je odzvonilo poldne in naši gospodje prav na tanko gredó k kosilu. Mož, ko najde kancelijo zaprto, gré po svojem poslu in se vrne za 2 uri kasneje nazaj. Ko zopet pride, dobí le enega gospoda še notri in ta mu brž odgovorí, da je prepozno, češ, da je ura že odbila dve in da so njih ure le do dveh popoldne. — Pa saj sem bil o poldne že tukaj — odgovorí mož — če zdaj ne vzamete plačila, pred drugim tednom mi ni mogoče v Vipavo priti zarad obilnega dela, in prosi, da ne bi mu za to malenkost stroškov nakladali. — Al drugi teden bilo je že prepozno! — že pridejo na Goče, dobé cenilnega možá, in hajd na sekucijo. — Ko pridejo k omenjenemu posestniku, jih on mirno vpraša: koliko je dolžan? Povedó mu, da je že stroškov čez pet goldinarjev! Kmet jim precej z dolgom vred vse odrajta. — Čez 5 gold. stroškov — za Božjo voljo, kako in zakaj?! Saj je bil mož ob pravem času v Vipavi! Zakaj mu po nepotrebnem poleg davka še druzih stroškov nakladati? Plemeniti gospod! ali ne veste, do ktere ure imate biti v davkariji? Smete li opoldne iz davkarije? Ali niste po občinah razglasili, da bote od 8. zjutraj do 2. popoldne uradovali? Ali ne vidite v uradnijo gredé napis: „Uradne ure od 8. zjutraj do 2. popoldne?“ Ali če slovenščine ne razumete, berete saj: „Amtsstunden von 8 Uhr in der Früh bis 2 Uhr Nachmittags“? Mislite mar, da kmet vam je igrača? Časi so že davno pretekli, ko se je mislilo, da ljudstvo je zavoljo uradnikov na svetu!

Iz Gorenskega. (*Národna zavest.*) Preteklo nedeljo, 22. dne t. m. smo se zbrali v Kranjski gori v krčmi pri P..... veseli rodoljubi in smo se pri kozarcu zlatega vinčeka in vrčku dobre pive, prepevaje slovenske pesme, jako dobro zabavali. Ko med drugimi pesmi tudi ona od „želoda“ na vrsto pride, ginula je dva pri bližnji mizi sedoča nemškutarja tako, da se k nam vsedeta. Ko pa vnovič zadoní: „Ali! alo! želoda več ne bo!“ vprašata, ker sta bila vsa preprežena z želodom, kaj da pomeni ta pesem. Mi jima prijazno oči odpremo, da „želodarji“ se zovejo taki ljudjé, ki narod svoj zaničujejo, materni slovenski jezik zasmehujejo, ki nam naše pravice kratijo itd., z eno besedo, kteri so naši nasprotniki. Ko ju tako z vsemi grdimi lastnostmi seznanimo, skočita osupnjena izza mize z obljubo, da hočeta zvesta sinova biti materi Slavi. Da je temu res taka, pomolita želode od sukenj in klobukov, eden med nas pa precej peresnik iz žepa potegnivši, jih poreže. Kako so leteli želodi pod smehom čez streho, brez strahú, da pridemo pod kak §., še dolgo ne bomo pozabili. J. Zanoškar.

Iz Kamnika 28. maja. (*Obletnica pričetka čitalnice naše*) se je 26. maja t. m. jako slovesno vršila. Imeli smo med svojimi častitimi gosti, ki so prišli od raznih krajev od blizo in daleč, dasiravno je vreme bilo neugodno, tudi lepo število Ljubljančanov, in med njimi gospoda dr. Razlaga in L. Svetca; gospoda dr. Jan. Bleiweisa in dr. Costa sta poslala pismena pozdravila. Program, kteri je bil, kakor so ga „Novice“ naznanile, mikavno sestavljen, se je od konca do kraja izpeljal na veliko hvalo. Človeku, kteremu je mar za napredek naroda, med kterim živí, res dobro dé, ako vidi, kako lepo se trudijo in kako goreče delajo rodoljubi in domorodke, da v pesmah, deklamacijah, igrah, sploh v vsem svetu kažejo domače reči veseli napredek. Ko je bil program „besede“ dovršen, so se začele mize pogrinjati in okoli njih se je začela kaj lepa večernica. Najprvo napije neutrudljivi čitalničin tajnik zdravico na čast gospodoma dr. Razlagu in Svetcu, ki sta s svojo nazočnostjo počastila obletnico. In neizmerni živio- in slava-klici pričujočih odzdravljajo pozdrav. Potem se zahvaljuje gosp. Luka Svetec in za njim gosp. dr. R. Razlag, zdajci pa zdravica sledí za zdravico v pozno noč. Petelin že je začel mladi dan naznanjati, ko smo zapustili narodni dom s živim prepričanjem, da prebivalci našega mesta se dobro zavedajo, čegavi sinovi so in hčerke. Le ena misel in ena govorica se je slišala drugi dan med nami, da preveselega večera nikdar ne pozabimo.

Iz Šenčurja 26. maja. R. — Neutrudljiva je darljivost gospoda barona Antona Zoisa Brdskega. Preblagi gospod ni samo skrbni oče šolski mladini v Predosljah, kteri je že brezštevilno dobrega storil; temoč on je še vsem v revah in stiskah zdihajočim usmiljenja vrednim siromakom veliki pomočnik. In zopet je, kakor pri vsaki priliki, odprl svojo radodarno roko ter podelil nesrečnim pogorelcem na Hujah, župnije Šenčurske, 100 gold. v denarji, potem še vsakemu pogorelcu voz sená in Bog vedi kaj še druzega, v izdatno naglo podporo. Bog mu povrni stoterno! In vse to dela blagi gospod od nekdaj natihoma iz edinega sočutja do bližnjega svojega, — a ne zato, da bi v časnikih se mu hvala pela ali da si s tem kupil priporočilo za „deželno poslanstvo“ ali kaj enacega!

Novomesto 20. maja. T. (*O delih za uravnavo zemljiškega davka po novi postavi.* — Konec.) Še le potem, ko so vsa ta dela končana, napravi referent za-se, in odbor, ki ga komisija iz svoje srede izbere, pa za-se — načrt tarife, v kteri se odloči čisti dohodek za vsako pridelovanjsko vrsto.

Čisti dohodek, pravi postava, je pa to, kar ostane, ako se od vrednosti sirovega pridelka, ki nam pri navadnim obdelovanji gotovo doide, odšteje to, kar se za obdelovanje izdá. Ker postava prav za prav ne predpisuje načina, po kterem bi se moral preračuniti čisti dohodek, ampak le našteva nektere pripomočke, ki naj bodo za podlago, temu delu, tedaj je komisiji dana popolnoma prosta roka, da se lahko gleda na vse okoliščine, ki različnost delajo v dohodkih.

Pravi namen cenitve je pa slednjič ta, da se ustanovi čisti dohodek posameznih zemljišč (parcel), ki spadajo pod davek, enakomerno po celem cenitvenem okraji, po celi deželi in slednjič po celi Cislajtaniji.

Tedaj ne gré toliko za to, da se čisti dohodek spravi na nizko ceno, marveč za to, da bode čisti dohodek povsod ravno taisti od zemljišč, ki imajo enako lego, enako podnebje, enaka tla (zemljo) ali površje, in pri kterih so si stroški obdelovanja popolnoma enaki, ktera tedaj z ozirom na vse merodajne okoliščine dajo enak dohodek; — kajti po tem dohodku bo naložen davek, in ako hoče biti povsod primeren, mora si biti čisti dohodek od enako dobre zemlje na Kranjskem, ali pa na Koroškem, Štirskem i. t. d. povsod popolnoma enak,

ako so si le tudi druge okoliščine tega in unega kraja po vsem enake.

Ako dosežemo pri novi cenitvi to, tedaj nikdo ne bo memo druzega z davki preobložen, ampak enako in pravično bodo razdeljeni na vse posestnike.

Tarifna načrta pregleda cenilna komisija, napravi zedinjeno tarifo, ter jo pošlje v spisih sosednim cenilnim komisijam, potem jo še enkrat v pretresovanje vzame pri posebnem prehodu vsega okraja in jo popravi kolikor je treba tudi z ozirom na sosednje okraje.

Pri tem potovanji se mora vsaka tarifna vrsta (Tarifclasse) v zapisniku popisati in izbrati se mora več izglednih zemljišč (Mustergründe), na ktere se ima gledati pri vvrstenji vseh drugih zemljišč v ustanovljene tarife.

Ta tarifa pa zadobi še le potem veljavo, ko jo deželna komisija potrdi ali popravi in razglasi po uradnih časnikih in na primerni poti tudi v okraju.

Čez ustanovljeno tarifo se smejo na okrajno komisijo v 6 tednih pismeno pritožiti le občine in posestniki, ki plačujejo naj manj šesti del onega davka, kolikor ga spada na celi okraj.

Zadnje delo komisij je pa vcenitev posameznih zemljišč v tarifne vrste. V ta namen bosta v vsak zato odločeni kraj poslana po dva uda okrajne komisije, ktera bosta pod kontrolo referenta na mestu in sicer v pričo županstva ali pa dveh zato izvoljenih mož vsako parcélo, gledé na odločena izgledna zemljišča v primerno tarifo vcenila.

Čas, kedaj se začne vcenitev, bo občina na znanje dala.

Zoper to vcenitev se bo smel vsakteri plačevalec davka pritožiti ali pri okrajni komisiji ali pa pri županu, ali pismeno ali pa z besedo v 6 tednih od tega dne, ko bo župan očitno razglasil, da leži vcenilni register pri njem vsakemu na ogled.

Naj na posled še to povem, da se bo vse to delo ponavljalo vsakih 15 let.

Iz Ljubljane. (*Volitve za deželni zbor kranjski*) so razpisane tako-le: 27. dan tega meseca (rožnika) volijo kmetiške občine, 28. mestne in trške in pa kupčijska zbornica v Ljubljani, 1. julija veliki posestniki. — Na delo tedaj, rodoljubi! Zdaj je menda zadnji boj za pravice naše, za svetinje naše, za ktere se narodni naši poslanci neprestrašeno bojujejo že več let. Stati moramo edini in složni kot en mož proti nemškutarski sili domači in dunajski, in zmagali bodemo pod geslom našim: „za vero, dom in cesarja!“ — Odbor „Slovenije“ se je zarad važnega svojega posla pomnožil z veljavnimi rodoljubi, in kedar izvé mnenje iz posamesnih volilnih okrajev, nasvetoval bode brž poslance, ki naj se volijo v deželni zbor. Kdor želí z odborom tem se o kaki zadevi posvetovati, naj se obrne do predsedstva „Slovenije“.

— „Presse“ je prinesla te dni novico, da slovenskemu narodu živo potrebna postava, ki jo je deželni zbor kranjski sklenil o vpeljavi slovenskega jezika v ljudske in srednje šole, spet ni potrjena. Po „Pressi“ so hiteli mnogi časniki razglasiti to novico po svetu in „Tagblatt“ je prav kakor divji norec razsajal pri tej priliki zoper to postavo, ki jo je deželni zbor že trikrat sklenil, pa mu dosihmal vselej zavržena bila. Niso nam še znani razlogi, zakaj je dunajsko ministerstvo odbilo to postavo, al zavzeli se kar nič nismo zatega del, ker od g. Czedik-a nismo nikakoršnega vzroka imeli pričakovati kaj druzega nego od Hasnerja. Dokler bode Avstrija imela ministre take, ki gledajo bolj na to, da se nemščini ne zgodí kaka škodica, kakor na to, da se vsacemu narodu in tedaj tudi slovenskemu zgodí pravica, nimamo nič boljega pričakovati. Treba tedaj bode še trpeti; al v tem trpljenji tolaži nas to, da ministri gredó, narodi pa ostanejo. Norcu „Tagblattu“ pa, kteremu je Bog že zdavnej pamet zmešal, in kteri to postavo imenuje „Doktor Bleiweis'sches famoses Gebräu von Unverstand und nationalem Fanatismus“, „ki so jo galerije deželne zbornice z veselim vriskom in tonsurirani poslanci z radostnim kinkanjem sprejeli“, rečemo le to: 20.000 Slovencev je že leta 1861. v pismu do Schmerlinga zahtevalo tako vredjene žole, — vsi tabori zahtevajo isto, — Nemci, Lahi, Francozi itd. imajo tako vredjene šole, da materni jezik je povsod učni jezik, — le če mi Slovenci in drugi Slovani v Avstriji nočemo pankrti biti, potem je pa to „Unverstand“ in „nationaler Fanatismus“! Dežman! Vaše „proklete grablje“ sem, da sami sebe s svojim orodjem oklestite po buči!

— Voditelj ministerstva za nauk in bogočastje je deželnemu odboru veleval, naj poleg prof. Šolarja in učitelja Praprotnika še druge šolske možé nasvetuje za šolske svetovalce, da si ministerstvo izbere dva izmed njih. Odbor je, po večini glasov, sklenil, se na tanko ravnati po jasnem §. dotične postave in ostati pri dveh nasvetovanih, ker tudi konsistorij je le dva predlagal. Ako nista nasvetovana vladi po volji, naj reče, da nista, in potem bode deželni odbor imenoval dva druga. — Po razpustu deželnega zbora se pa reši zdaj stvar sama po sebi.

— Gosp. Miroslav pl. Premerstein pride iz Trebnega za kanonika v Ljubljano, gosp. Fr. Anžlovar iz Cirknice pa za kanonika v Novomesto.

— Gosp. dr. Toman je na Dunaji hudo zbolel. Da bi se pač kmalu mogel krepak vrniti v domovino na duševni boj, ki nas čaka!

— (*Prva dva lista „Pravnika slovenskega“*), ki ga izdaja in vreduje dr. Razlag v Ljubljani, prišla sta na svitlo. Polna sta lepe tvarine, ki dohaja ob pravem času. Ta lista obsegata poleg predgovora: Slovenske prestave postav. Porota. Poročevalcev načrt kazenske postave. Trgovinsko opravilo ni, ako krčmarji kupujejo tudi velike množine mesa. Poštnina znižana. Prenos zemljišč in odpustek davščine. Pooblastilo. Oblika prisege. Lovska pravica se sme tudi po katastralnih srenjah v zakup dati. Kolek na zemljiščino-knjižnih izpiskih. — Vidi se iz tega, da „Pravnik“ ni namenjen samo dohtarjem, notarjem, uradnikom in enakim gospodom, ampak namenjen je tudi našim bolj omikanim kmetom, obrtnikom, županom in sploh občinskim možem. List izhaja vsacih 14 dni po eni pôli; cena mu je do konca tega leta 2 gold. Živo ga tedaj priporočamo našemu narodu.

— (*Pokončanih kebrov*) se je dozdaj družbi kmetijski po gosp. fajmoštru Pintarju naznanilo iz fare Brezniške na Gorenskem 103 mernike, po gosp. Saje-tu, učitelju v Predosljah, 12 mernikov, po gosp. Rus-u, županu iz Prevoj, 11 mernikov. Večidel so otroci nabirali kebre in s tem, da so si prislužili nekoliko soldov, odvrnili so veliko škode. Zanimiva je skušnja Prevojskega župana, ki nam je povedal, da prešiči kebre še raji žró kakor koruzo; položil jim je namreč turščice in kebrov, al po kebrih so poprej šavsnili kakor po turšici. Da jih kuretina rada zoblje, pa tudi mačke in psi, je znano, — da pa so prešičem tako zeló priljubljeni, slišali smo zdaj prvikrat.

— (*Dramatično društvo*) je imelo svoj tretji redni občni zbor v nedeljo 29. t. m. Iz sporočil tajnikovih in blagajnikovih razvideti je, da je društvo prav marljivo delalo v preteklem letu in da je vkljub nekej nerazumljivej mlačnosti slovenskih domoljubov do tega društva denarni stan njegov primerno ugoden, ker so predstave v javnem gledališči, ki so bile vedno dobro

obiskane, bile glavna podpora društvenej blagajnici. — Voljeni so: za prvosednika g. Graseli, za blagajnika g. Žagar. Dosedanji podprvosednik g. Murnik odpovedal se je zarad mnogih poslov začasno odborništvu. V odbor so voljeni: g. dr. Bleiweis Dragotin, g. Drenik Franjo, g. Gutman, g. Nolli Josip, g. dr, Poklukar, g. Ravnikar Franjo, g. Šolar, g. Valenta Vojteh in vnanja g. Erjavec Franjo v Zagrebu in g. Stritar Josip na Dunaji. Ta imena so nam porok, da bo novi odbor delal z isto marljivostjo, kakor se je delalo dozdaj; želeti bi pa bilo pred vsem srčno, da bi našel večo dejansko materijalno podporo vnanjih slovenskih domoljubov. Obširnejše sporočilo priobčimo prihodnjič.

— (*Društvene knjige za l. 1869.*) so se razposlale družbenikom dramatičinega društva v krajih, kjer je več udov, g. poverjenikom, kteri so: v Brežicah g. Tanšek; v Celji g. Kapus Franjo; v Celovcu g. Einspieler Andrej; na Dunaji g. Levec Franjo (oziroma vredništvo „Zvona"); v Gorici g. dr. Lavrič Dragotin; v Gradci g. dr. Krek Gregor; v Ipavi g. Furlani Ivan; v Kranji g. Šavnik Dragotin; v Mariboru g. Majciger Ivan; na Ptujem g. dr. Križan Kajetan; v Trstu g. Krsnik Ferko; v Zagrebu g. Erjavec Franjo. Ako bi kteri g. družbenik ne bil še sprejel svojih knjig, naj se oglasi pri dotičnem poverjeniku za-nje. Odbor.

— (*Petje v stolni cerkvi*) se je preteklo nedeljo pod vodstvom g. Foersterja skoz in skoz izvrstno vršilo. Bilo je kakih 60 pevcev in pevkinj, med temi 20 dečkov, ki so težko svojo nalogo hvalevredno rešili. Pelo se je: „Kyrie" in „Credo", od Haslera (umrl leta 1612.), „Graduale" (možki zbor) od Horaka, „Offertorij" (peteroglasni zbor) od Aiblingra, drugi deli sv. maše bili so od Ant. Foersterja. Kako umetne kompozicije! in vendar kako gladko so se vršile, kakor da bi bili pevci po rodu. „Graduale" peli so gospodje bogoslovci sami, od kterih smo vedno vajeni pričakovati izvrstno petje in kar se je pri njihovi zadnji besedi sijajno pokazalo. Posebno umetniške veljave bil je dalje „Ofertorij". Sploh se sme reči, da se je pelo z veliko pogumnostjo, ktera je temelj taki veliki izpeljavi. V tacih prilikah je treba energije in mojstersko izpeljane težavne produkcije vse kazale so danes, da je gosp. Förster ima. Mi mu čestitamo o slavnem vspehu, čemur priča je glasna hvala vseh, ki so bili v nedeljo v stolni cerkvi. Želeti bi le bilo, da bi se zbor omenjenih dečkov-pevcev obilo podpiral in da se stolni naši cerkvi ohrani, kar se je tako nadepolno začelo.

— (*Koncert gospodičine Jerte pl. Fichtenau-ove*) 22. maja v čitalnični dvorani je bil časten za mlado pevkinjo; čudili smo se, kako močán je zdaj njen, poprej sicer lepi, a tenki glas; iz vsega je bilo očitno, da je gospodičina velik napredek storila v muzikalni izomiki od onega časa, ko smo jo poslednjikrat slišali peti; njena koloratura je izvrstna, pa videlo se je tudi, da je prišlo iz srca, kar je pela. Škoda, da poletinska vročina ni ugodna zabavam v zaprtih prostorih.

— (*Poslano.*) Na mnoga vprašanja dajem častitim svojim volilcem na Dolenskem, kterim se lepo zahvaljujem za zaupanje meni skazano, ob enem naznanje, da pri prihodnji volitvi za deželni zbor nikakoršnega poslanstva ne sprejmem. Ludovik Ravnikar.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Iz Dunaja. Dvalizem se čedalje bolj kaže nevaren. Od mnogo strani se sliši, da zdaj, ko je šlo za spravo s Čehi, ki nikakor ne odstopijo od svojega državnega prava, je spet ogerskega ministerstva predsednik Andrassy delal z vso silo na to, da vlada dunajska Čehom ne dovoli, česar zahtevajo, rekši, da „potem mu ni moč krotiti Hrvatov in Erdeljcev". Poljakom pa, ki so z Nemci in Magjari v zvezi, se bode vendar pekla posebna pogača; vsega sicer niso si izkoledovali, česar so želeli, al svojega ministra vendar nek dobijo in tudi še kaj druzega. Ustavoverci v emo mer kričijo, da nočejo federalizma, a vendar so začeli ž njim pri Ogrih in zdajci začenjajo s Poljaki. „Dvojna méra" pa bode kriva še velikih nesreč Avstrije. — Volitve za deželne zbore bodo menda povsod konec tega meseca. Deputaciji dunajski je Potocki odločno rekel: **vlado je trdna volja celó nič se vtikati v volitve**, kajti ona noče, da bi tudi najhuji njeni politični nasprotniki reči môgli, da se zato poganja, da bi se volitve sukale po njenem smislu. — Bomo že videli, ali je res ali ne, da se vlada in njeni ljudje ne bodo vtikali v volitve. Pazite dobro na to, in naznanite brez ovinkov po časnikih imena tacih vradnikov, kteri lomijo zagotovilo ministrovo.

— Za državnega ministra denarstva je imenovan pl. Lonyay, ki je dozdaj bil ogerski minister denarstva. Ker so Ogri veseli, da odlazi, ne moremo mi veseli biti, da pride! „Wanderer" piše, da njegov poslednji govor v državnem zboru ogerskem je bil po soglasnem mnenji vseh strank — škandal. Ta mož, ki je zaupanje, ktero so nekteri v njega stavili, in oblast, ki jo je imel, po svoje rabil, je v poslednjem svojem govoru, ko je slovó jemal v zbornici, nekoliko manj važnih računov predložil, namesto da bi se bil opravičil o tem, kar se mu je očitalo; skušal je nektere burke briti, sladkal se svoji večini, ki jo je imel pri magjarski večini, in vrh tega pokadil še samega sebe, — računa pa ne položil o tem, kar mu je bilo izročeno, bahal se je, da je več milijonov davkov iztirjal iz preteklih let; al to se je lahko zgodilo, ker je bila letina na Ogerskem poslednje dve leti posebno dobra, in je z nečloveško silo pritiskal na ljudí, da so plačali zaostale davke. — Tako in še več druzega piše o ogerskih zadevah dobro podučeni „Wanderer" o Lonyay-i, in ta mož bode zdaj celó državni finančni minister! Sreča je to, da državni finančni minister ni skor druzega, kot le „Zahlmeister".

Iz Istre. V Volovski se dolgo časa ponavljajo potresi tako hudo, da je strah. Iz Dunaja so poslali rudniškega svetovalca Stura, da preiskuje lego in okoliščine tega okraja tudi posebno iz tega ozira, ali ne bi bila potreba, da se vas Klana, kteri je potres silno nevaren bil, preselí na drug kraj. Iz Volovske se je 21. dne t. m. poročalo: Potres za potresom se ponavlja, in to posebno ponoči ob treh; da bi se bila pa kje zemlja odprla, ni res.

Žitna cena

v Ljubljani 25. maja 1870.

Vagán (Metzen) v novem denarji: pšenice domače 5 fl. 20 — banaške 6 fl. —. — turšice 3 fl. 50. — soršice 3 fl. 73. — rži 3 fl. 40. — ječmena 3 fl. —. — prosa 2 fl. 90. — ajde 3 fl. —. — ovsa 2 fl. 40 — Krompir 2 fl. 50.

Kursi na Dunaji 30. maja.

5% metaliki 60 fl. 20 kr.	Ažijo srebra 120 fl. 25 kr.
Narodno posojilo 69 fl. 80 kr.	Cekini 5 fl. 83 kr.

Odgovorni vrednik: Janez Murnik. — Natiskar in založnik: Jožef Blaznik v Ljubljani.